

**РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ПРОЦЕССЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ
КООПЕРАТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ**

Резюме

В публикации проанализировано теоретический аспект проблемы определения коммуникативной компетентности как одного из профессионально значимых качеств будущих учителей начальных классов; раскрыта суть понятия "коммуникативная компетентность"; предложены психолого-педагогические условия, которые помогут будущему учителю овладеть коммуникативной компетентностью, как одной из самых важных составляющих конкурентноспособного специалиста. Охарактеризовано понятие "кооперативное обучение"; отображена необходимость практического применения кооперативных технологий как средств развития коммуникативных качеств учителя.

Ключевые слова: коммуникация, коммуникативная компетентность, кооперация, кооперативное обучение, диалог.

N.E. Poltavs'ka

**JUNIOR SCHOOL TEACHERS COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT IN THE
PROCESS OF USING THE COOPERATIVE FORMS IN TEACHING**

Summary

The article deals with the theoretical aspects of the problem of important communicative qualities of junior school teacher, the notion "communicative competence" is revealed; psycho – pedagogical conditions helping the future teachers to get communicative competence of competitive specialist are suggested. Practical application of cooperative technologies as facilities of developing the teacher's communicative qualities is represented.

Key words: communication, communicativeness, communicative qualities, cooperation, dialogue.

УДК 378.371.14

Н.В. Кардашова

**МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У
ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ**

У статті доведено необхідність впровадження проектної методики у навчальний процес під час вивчення іноземних мов у ВНЗ. У статті розкрито сутність методу проектів, умови його втілення в навчальний процес та етапи його організації. Визначено основні принципи використання проектної технології у вищих навчальних закладах в рамках методичних принципів навчання іноземних мов. З'ясовано роль і місце проектної методики у навчанні студентів іноземної мови у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: метод проектів, інноваційні технології, іноземні мови, система освіти, принципи.

Постановка проблеми. Розширення економічних, політичних та культурних зв'язків між країнами, розвиток міжнародних засобів масової комунікації, міждержавна інтеграція в галузі освіти й, отже, розширення можливостей одержання якісної освіти не тільки в себе в країні, а й за кордоном сприяють підвищенню статусу іноземної мови як засобу спілкування й взаєморозуміння. Практичне володіння іноземними мовами дає людині можливість зайняти в суспільстві більш високий соціальний стан і підвищити свій матеріальний добробут.

Необхідність постійного вдосконалення системи і практики освіти обумовлені соціальними змінами, що відбуваються у суспільстві. Питання підвищення якості освіти і рівня вихованості особистості були і залишаються пріоритетними в сучасній методиці викладання іноземних мов.

На сучасному етапі особливо актуальним стає створення системи освіти, яка відповідає вимогам сучасного суспільства і дає можливість майбутнім фахівцям одержати міцні знання іноземної мови, оволодіти практичними вміннями та навичками іншомовного спілкування. Провідне значення у цьому процесі має проектна форма навчання. Як свідчать дослідження та практика, у вищих закладах освіти приділяється недостатньо уваги використанню проектної технології як ефективного навчання іноземним мовам. Саме це й зумовлює неабияку актуальність підвищення рівня знань майбутніх фахівців засобами проектної форми навчання.

Метою статті є розкрити сутність методу проектів, умови його втілення в навчальний процес та етапи його організації.

Звернемося до поняття "проекткування" (від лат. *projectus* - кинутий вперед). Ведучи мову про проекткування, варто зазначити, що ця категорія не є новою в педагогічній теорії. За останні десятиліття це поняття з'явилося в контексті нової програми освіти, запропонованої наприкінці 70-х років Королівським коледжем мистецтва Великобританії. Воно тісно пов'язане з проектною культурою, що є тією спільною

формою, у якій реалізується мистецтво планування, винаходження, творення і виконання, і яка визначається як дизайн або проектування. Проектування, як відзначає Н.П.Сибірська [4, с. 344], представляє собою діяльність із створення образу майбутнього, передбачуваного явища. Воно є одним із компонентів творчості людини і засноване на плануванні, прогнозуванні, прийнятті рішень, розробці наукового дослідження.

Суть методу на заняттях з іноземної мови полягає у формуванні лінгвістичної та країнознавчої компетентності студента, тобто навчання практичному володінню іноземною мовою, вивчення культури країни-носія мови та більш повне пізнання рідної країни. Метод проектів забезпечує активну мовленнєву практику кожному учаснику, можливість формувати і формулювати думку, мислити іноземною мовою, вести активний діалог культур. Зручність методу проектів полягає у тому, що його можна використовувати в рамках програмового матеріалу під час вивчення будь-якої теми, оскільки вибір тематики проекту проводиться з урахуванням практичної значущості для студентів. Головним завданням викладача під час реалізації проектної технології є формулювання проблеми, яку будуть досліджувати та розв'язувати студенти.

Аналіз останніх досліджень. Метод проектів є цінним і з тієї точки зору, що він включає в себе практично всі методи навчання іноземних мов. Вивчення граматики та дослівного перекладу з наступним використанням набутих знань в роботі зі зв'язними оригінальними текстами є прикладом використання перекладних методів у ході підготовки проекту. Використання акустичних та моторних відчуттів при побудові і мовленні речення як цілісного витвору, пасивне сприймання мови на слух, наявність передтекстових запитань, на які потрібно знайти відповіді в процесі читання (пошук потрібної інформації при читанні "про себе") приклади включення в метод проектів елементів методик навчання усного мовлення (усний метод Г. Пальмера [3]; "вчись читати читаючи" М Уеста [6]; аудіолінгвальний метод Фріза і Ладо [2, с. 296]. Використання таблиць, які необхідно коментувати, комп'ютерної графіки, фільмів тощо є варіантами аудіовізуального методу французької групи лінгвістів і психологів [2, с. 298]. Під час презентації проекту учасник-доповідач перебуває в зміненому стані свідомості і в ситуації стресу, з одного боку, і необхідності давати відповіді на запитання, "захищатись" – з іншого, він автоматично застосовує сугестивний метод Г. Лозанова [2, с. 226], долаючи психологічний бар'єр, підвищуючи ефект засвоєння мови, активізуючи вивчений матеріал, резерви пам'яті, поводячи себе як активний учасник педагогічного процесу. Сама процедура захисту проекту будується таким чином, що учасники реально спілкуються в конкретній ситуації (комунікативний метод – Г. Уїдоусан [7]), У. Литлвуд, Г. Піфо [2, с. 302], Ю Пассов [2, с. 276], привчаючи розуміти мову, слухаючи накази доповідача помічникам (метод повної фізичної реакції Д. Ашера [2, с. 304]), поводячи себе, як актори. Під час репетиції презентація (драматично-педагогічний метод [2, с. 304]), реагують на мовчазні жести викладача, самостійно й активно спілкуючись з аудиторією ("мовчазний" метод Г. Гатегно [8]), тісно взаємодіють з викладачем, аудиторією та між собою без опори на підручник (груповий метод Ч. Каррена [2, с. 305]).

Метод проектів є таким, що охоплює в собі практично всі сучасні тенденції навчання іноземним мовам, що застосовуються вітчизняними і зарубіжними викладачами, підвищує мотивацію та особисту відповідальність учасника за прогрес в отриманні знань.

Метод проектів завжди потребує розв'язання проблеми. Результати проектів повинні бути відчутними: якщо це теоретична проблема, – то конкретне її розв'язання, якщо практична, – конкретний результат, готовий до впровадження в життя. Проектний метод навчання як педагогічна технологія включає в себе сукупність дослідницьких, проблемних, пошукових методів, креативних за своєю сутністю.

У ході виконання проектної роботи студенти навчаються самостійно думати, знаходити та вирішувати проблеми, використовуючи знання із різних предметних областей, висувати гіпотези, формулювати висновки. Тематика методу проекту в курсі іноземної мови може використовувати будь-які проблеми, дисципліни, галузі знання, культури, соціальні відносини тощо. Важливо, щоб проблема формулювалась таким чином, щоб мало місце обов'язкове включення фактів та інформації з різних галузей знання, включала в роботу всіх учасників проекту, пропонуючи кожному завдання з врахуванням його рівня мовної підготовки. Теми можуть бути пов'язані з країнами-носіями мови, країною проживання, використовуючи порівняння фактів, явищ, подій, історії, умов життя людей, менталітету, традицій, релігії, спортивного життя, сімейних цінностей.

Проектна робота дозволяє виключити формальний характер вивчення мови й активізує взаємодію студентів для досягнення практичного результату навчання мові. Викладачеві в проекті приділяється роль координатора, експерта, додаткового джерела інформації.

Метод проектів потрібно використовувати після вивчення теми. Працюючи над проектом, орієнтованим на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яку вони виконують протягом певного відрізка часу, майбутні фахівці здійснюють дослідницьку й творчу діяльність.

Таким чином, основна ідея подібного підходу до навчання англійської мови полягає в тому, щоб перенести акцент із різних видів вправ на активну розумову діяльність студентів, що вимагає для свого оформлення мистецького володіння визначеними мовними засобами.

Ця технологія передбачає тимчасову і структурну завершеність проекту, а саме наявність чіткого алгоритму виконання дій. Аналізуючи вищесказане, визначимо основні принципи використання проектного навчання у вищих навчальних закладах в рамках методичних принципів навчання англійської мови:

1. Принцип комунікативності. Цей принцип обумовлює всю навчально-пізнавальну діяльність студентів у процесі здійснення проекту, маючи на увазі цілеспрямований, мотивований характер її мовленнєвої діяльності, практичну орієнтацію кожного заняття. Особистісно-значиме, мотивоване мовне висловлювання студента в процесі виконання проекту є головною умовою формування мовленнєвої діяльності говоріння. Виділяють наступні принципи комунікативного підходу в рамках проектної методики навчання англійської мови:

А) у процесі проектного навчання студенти включаються в пізнання навколишнього світу і виконують проблемні завдання, які розвивають самосвідомість, мислення;

Б) у процесі проектної діяльності студенти беруть активну участь у формуванні провідних і поточних (проміжних) цілей і задач; шукають шляхи їх вирішення, вибирають оптимальне рішення при наявності альтернативи, здійснюють і аргументують вибір; передбачають наслідок вибору, діють самостійно: порівнюють одержане з необхідним; корегують діяльність з урахуванням проміжних результатів, об'єктивно оцінюють результат проектної роботи і результат проектування.

В) студентам дається можливість виражати власні думки, почуття, ділитися досвідом, Tom Hutchinson [5, с. 11] при цьому стверджував: "Project work is very personal. There is nothing simulated about the project. The students are writing about their own lives: their house, their family, their own town, their dreams and fantasies, their own research into topic that interest them". Мова, за твердженням Т.Хатчинсона [5, с. 13], повинна бути засобом спілкування, і проектна робота дає студенту великі можливості користування мовою з метою її удосконалення.

Г) заохочується спільна робота студентів (у групах, командах). Робота в колективі й присутній при цьому "дух змагання" значно підвищує мотивацію студентів, даючи їм можливість обмінюватися ідеями і допомагати один одному.

Отже, у процесі активної розумової іншомовної діяльності при проектній роботі виникають різного роду зв'язки між іноземною мовою і власним світом студента, що сприяє розвитку комунікативної компетентності.

2. Принцип ситуативної обумовленості. Студенти беруть активну участь у різних видах діяльності, які імітують реальні ситуації. У процесі проекту організовується спільна робота студентів над особистісно-значимими темами.

3. Принцип проблемності. Цей принцип передбачає виконання проекту як вирішення комунікативно-пізнавальних задач різного рівня складності. В основі будь-якого проекту лежить проблема, що вимагає використання певних мовних засобів з боку студентів для її вирішення, яка, в свою чергу, має певну практичну і теоретичну пізнавальну значимість. Наприклад: 1. "Система шкільної освіти в Україні в країнах досліджуваних мов". (Проблема: чи можна побудувати школу майбутнього, взявши все позитивне, що є в шкільній освіті України, Великобританії, США? Якою ви її (школу) уявляєте?). 2. "Культура України і країн досліджуваних мов". (Проблема: чи допомагає знання культури, традицій, звичаїв краще зрозуміти національний характер?). 3. "Засоби масової інформації". (Проблема: чи впливають засоби масової інформації на формування нашого світогляду). 4. "Охорона навколишнього середовища". (Проблема: як демократичне суспільство вирішує проблеми забруднення навколишнього середовища.).

Таким чином, в основі творчого вирішення проблеми, як основної складової проектного навчання, лежить не тільки знання іноземної мови, але й володіння великим обсягом різноманітних предметних знань, необхідних для вирішення зазначених проблем. Процес інтеграції при проектному навчанні допомагає студентам усвідомити роль мовних знань, що стають основними засобами успішного оволодіння іншомовною діяльністю, допомагають оволодівати культурними зразками мислення, формувати свої мислительні стратегії і сміливо вступати в міжкультурну комунікацію.

4. Принцип паралельного вивчення мови і культури. Цей принцип означає створення діалогу культур у процесі іншомовної діяльності студентів. Мова – це елемент культури. Вона функціонує в рамках певної культури, тому студенти повинні бути ознайомлені з особливостями цієї культури, а також із особливостями функціонування мови у культурі. У зв'язку з цим, англійська мова повинна бути не просто засобом пізнання іноземної культури й історії, а й засобом пізнання власної культури, повинна сприяти створенню діалогу культур.

Таким чином, іноземна мова в проектній роботі має бути тим елементом, що пов'язує англійськомовний світ і власний світ студента.

5. Принцип автономності. Проектна робота усуває залежність студента від викладача через самоорганізацію і самонавчання в процесі створення конкретного продукту або вирішення певної проблеми, взятої з реального життя.

Орієнтована на особистість студента, проектна методика має на увазі наступне: студенти самостійно визначають цілі і задачі іншомовної діяльності, відбирають необхідний матеріал, користуючись

різноманітними джерелами інформації, планують зміст іншомовної діяльності й реалізують її, досягаючи необхідного результату.

Робота над проектом відбувається за наступними етапами [1, с. 106]:

- підготовчий етап включає в себе визначення теми і термінів роботи, формулювання проблеми, формування груп виконавців (беручи до уваги рівень мовної підготовки та успішності);
- організаційний етап з аналізом проблеми, визначенням джерел необхідної інформації, вибором методів дослідження, розподілом ролей в групі, попереднім вибором форми презентації проекту, планування роботи з вирішення задач проекту по групах;
- робочий етап включає збір, обробку і систематизацію інформації, оформлення результатів роботи, підготовка презентації (доповідь, відеофільм, монтаж тощо), аналіз і обговорення результатів, пробну презентацію проекту;
- презентація проекту з викладенням отриманих результатів, висновків і захистом їх;
- підведення підсумків з рефлексією отриманих даних, обговорення методів і перебігу дослідження, аналізом набутого досвіду для роботи над наступними проектами, аналіз важливості вибору теми для кожної людини, для життя університету, міста, країни.

Таким чином, використання методу проектів під час вивчення іноземних мов надає можливість викладачеві створювати комунікативні ситуації, наближені до реальних умов спілкування, спонукати студентів до самостійної роботи (індивідуальної, парної, групової), підбирати теми проектів, які максимально цікавлять студентів, тощо.

Отже, використання методу проектів у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземних мов у вищому навчальному закладі:

- сприяє вдосконаленню навчального процесу;
- розширює мотивацію студентів до вивчення іноземних мов;
- розширює й урізноманітнює програму вивчення іноземних мов у вузі;
- сприяє значно швидшому формуванню розвитку комунікативних вмінь і навичок;
- спонукає до більш раціонального використання часу в процесі вивчення іноземних мов;
- сприяє індивідуалізації навчання;
- стимулює самостійну діяльність студента (індивідуально, парну, групову);
- виховує закономірності до самореалізації й самоуправління в студентських групах, вміння поєднувати колективну та індивідуальну форму роботи;
- активізує дослідницьку та творчу діяльність студента на всіх етапах навчання;
- формує вміння орієнтуватися в світовому інформаційному просторі;
- формує вміння вибирати необхідну інформацію;
- розширює кругозір студента й викладача;
- дозволяє брати участь в електронних творчих проектах у різних країнах світу;
- дозволяє поділитися досвідом;
- формує вміння конструювати свої знання;
- розвиває критичне мислення та вміння робити висновки;
- формує професійні педагогічні вміння та навички
- полегшує працю викладача, коли мова йде про групу, в якій навчаються майбутні фахівці іноземних мов з різним рівнем знань: спеціалісти, які володіють мовою краще, можуть виконувати складні проекти, в той час як слабші можуть виконувати проекти нижчого рівня складності, тощо.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене слід звернути увагу на те, що використання методу проектів у вивченні іноземних мов не є вичерпаним, а впровадження методу проектів як інноваційного методу навчання забезпечує підвищення якості викладання та вивчення іноземних мов. Перспективи дослідження окресленої у статті проблеми полягають у розробці системи методів, прийомів і засобів навчання які сприятимуть зростанню пізнавального інтересу майбутніх фахівців до вивчення іноземних мов, їх активності, творчої самостійності у засвоєнні знань.

Література

1. Забродська Л.М., Онопрієнко О.В., Цимбалару А.Д., Хоружа Л.Л. Інформаційно-методичне забезпечення проектно-технологічної діяльності вчителя: Науково-методичний посібник / За ред. А.Д. Цимбалару, О.В. Онопрієнко. – Х.: Вид. група "Основа", 2007. – 208с.
2. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2002. – 328с.
3. Пальмер Харольд Е. Устный метод обучения иностранным языкам. Устные методы обучения иностранным языкам: монография / Е. Харольд Пальмер. – М.: Учпедиз. – 1960. – 157с.
4. Сибірська Н.П. Проектування педагогічних технологій. // Енциклопедія професійної освіти в 3 т. – М., 1999. – Т. 2. – С. 344-345.
5. Hutchinson T. Introduction to Project Work, □ Oxford: University Press, 1999. – 23 p
6. West M. Learning to read a foreign language/ M. West. – Great Britain, 1926. – p. 62

7. Widdowson H.G. Teaching Language as Communication / H.G.Widdowson. – Oxford University Press. 1978.- p.169.
8. Gattegno C. Teaching Foreign Languages in Schools: the Silent Way/ C.Gattegno.– New York: Educational Solutions, second edition, 1972.-p.144.

Н.В. Кардашова

МЕТОД ПРОЕКТОВ КАК ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ИННОВАЦИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В ВУЗЕ

Резюме

В статье раскрыто сущность метода проектов, условия его использования в учебном процессе, и этапы его организации. Определены основные принципы использования проектной технологии в высших учебных заведениях в рамках методических принципов обучения иностранных языков. Объяснены роль и место проектной методики в обучении студентов иностранным языкам в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: метод проектов, инновационные технологии, иностранные языки, система образования, принципы.

N.V. Kardashova

PROJECTS METHOD AS PRIORITIES OF EDUCATIONAL INNOVATIONS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES AT THE UNIVERSITIES

Summary

The necessity of the project method introducing to the educational process while studying foreign languages in higher educational establishments is proved. The information about reasons of project method appearing and usage in the educational process is presented. The essence of the project method, the conditions of its usage into the educational process and the stages of its organization are discovered in the article. The main principles of the project method usage in higher educational establishments are determined. The role and the place of the project method in the process of teaching foreign languages in higher educational establishments are investigated.

Key words: the project method, innovative technology, foreign languages, the system of education, principles.

УДК 378.1:004

Л.А. Матвійчук

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ

У статті розглянуто вплив засобів інформаційних технологій під час підготовки інженерів-програмістів на всіх етапах навчального процесу. Особлива увага звертається на результат впливу сучасних засобів та їх роль в освітньому процесі.

Ключові слова: навчальний процес, інформаційні технології, інновації, підготовка фахівців, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Інформаційні технології (ІТ) набувають значення основних пріоритетів розвитку вищої освіти не лише окремої держави, але й переважної більшості країн світу. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі є одним із привабливих чинників під час вступу абітурієнта до ВНЗ, у якому б він хотів навчатися. Даний фактор, використання інформаційних технологій, у першу чергу важливий для здорової конкуренції між вищими навчальними закладами та й загалом для формування престижу держави на ринку вищої освіти. Це пояснюється тим, що збільшення кількості потенційних студентів прямо залежить від обсягу застосування навчальним закладом у своїй діяльності сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Сьогодні неможливо досягти високих результатів під час підготовки фахівців інженерів-програмістів без залучення інноваційних засобів, оскільки вони відіграють провідну роль не тільки у процесі освіти, трудовій діяльності, а майже скрізь.

За твердженням Джона К. Хітта, ректора Університету Центральної Флориди, "протягом не одного десятка років ми обговорювали зв'язок інформаційних технологій та вищої освіти, однак лише сьогодні ми вперше розуміємо, що технології викликають перспективні... зміни, які є настільки значними і всеохоплюючими, що стає неможливим або небажаним для вищих навчальних закладів відмежовувати свої стратегічні плани, цілі та напрямки діяльності від ініціатив, ресурсів та управління в галузі інформаційних технологій" [4, с. 8].

Аналіз досліджень та публікації вчених засвідчив, що використання інформаційних технологій у навчальному процесі є дуже актуальним у часи інформаційно-технічної революції. Цю думку поділяє більшість вчених як нашої країни, так і за кордоном. Підтвердженням цьому виступають праці визнаних вчених і педагогів: І.Д. Бежа, Л.І. Даниленка, І.М. Дичківської, М.В. Кларіна, В.А. Сластьоніна,